

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΣΤ'.

Συνδρομή ετήσια: Έν' Ελλάδι φρ. 12, εν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

4 Σεπτεμβρίου 1888

ΖΩΓΡΑΦΕΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Ὁ κύριος Ι. Πανταζίδης, καθηγητῆς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, ἐδημοσίευσεν ἐν τρισὶν ἀλλεπαλλήλοις τεύχεσι τῆς Ἑστίας (ἀρ. 652-654) κρίσιν περὶ τοῦ ὑπ' ἐμοῦ φιλοπονηθέντος καὶ ἐν τῇ σειρά τῆς Ζωγραφείου Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης ἄρτι ἐκδοθέντος πρώτου τόμου τῶν Εὐριπίδου δραμάτων. Καὶ ἐν μὲν τοῖς δυσὶ πρώτοις ἄρθροις ὁ σοφὸς φίλος μου ἐπιδοκιμάζει μετ' εὐφημιῶν τὸ ἔργον, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ καὶ τελευταίῳ ἀποκρούει τὴν ὑπ' ἐμοῦ ἐρμηνείαν τῶν στίχων 209-219 τῶν Φοινισσῶν, προτείνει δ' ἑτέραν ἰδίαν αὐτοῦ ὡς τὴν μόνην ὀρθήν. Τὸ ἀνασκευαστικὸν τοῦτο μέρος τῆς εἰρημένης βιβλιοκρισίας οὐδαμῶς εἰς ἐμὲ ἐφάνη ὀρθόν· ἀλλ' ἀποβλέψας ὁμως εἰς τὴν εἰλικρινῆ εὐμένειαν, ἣτις ὑπηγόρευσε ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τὴν κρίσιν ταύτην, ἀνθ' ἧς μόνον εὐχαριστίας ἦτο δίκαιον ν' ἀκούσῃ ὁ κριτῆς παρ' ἀνδρός, ὅστις πᾶν ἄλλο παρ' εὐφημίας εἶνε συνειθισμένος ν' ἀκούῃ, ἀπεφάσισα νὰ σιωπήσω· διότι, εἶπα κατ' ἐμαυτόν, τί σημαίνει ἐπὶ τέλους, ἐὰν περασθῆ εἰς τὸν λογαριασμόν μου καὶ μία κακὴ ἐρμηνεία, ἔστω καὶ ἀδίκως, ἀπέναντι τῶν ἄλλων, ὅσας προθύμως καὶ εἰλικρινῶς ἐπεδοκίμασεν ὁ ἐπικριτῆς μου; Ἐπειδὴ ὁμως ἡ σιωπὴ μου αὕτη παρεξηγήθη, καὶ τὰ μὲν δύο πρῶτα εὐφημα μὲν ἀλλ' ἀόριστα καὶ γενικὰ ἄρθρα ἐξεληφθησαν ὡς φιλικῆς εὐμενείας ψιλὰ φιλοφρονήματα, ἡ δὲ πραγματικὴ τοῦ βιβλίου ἀξία ἐθεωρήθη ὡς ὑποδεικνυμένη ἐκ τοῦ τρίτου ἄρθρου, ἐν ᾧ καὶ μόνῳ γίνεται λεπτομερὴς ἀνάλυσις καὶ ἀνασκευὴ τῆς ἐρμηνείας ἐνὸς χωρίου, ἀναγκάζομαι καὶ ἄκων νὰ λύσω τὴν σιωπὴν, καὶ ν' ἀπαντήσω διὰ βραχέων εἰς τὸ ἀνασκευαστικὸν τοῦτο μέρος τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπικρίσεως.

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρίον τῶν Φοινισσῶν, ἀπηλλαγμένον τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων διορθωμάτων, φέρεται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκδόσει, ὅπως καίται (καθόλου εἰπεῖν) ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις καὶ ἀρίστοις κώδιξιν, ἧτοι οὕτως:

(στροφή α'.)

205 Τύριον οἶδμα λιποῦσ' ἔβαν
ἀκροθίνια Λοξία
φοινίσσας ἀπὸ γάσου
Φοίβῳ δούλα μελάθρων
ἴν' ὑπὸ δειράσι νιφοδόλοισ
Παρνασοῦ κατενάσθην,
Ἴόνιον κατὰ πόντον ἐ-
λάτῃα πλεύσασα, περιρῦτων
210 ὑπὲρ ἀκαρπίστων πεδίων
Σικελίας Ζεφύρου πνοαῖς
ἰππεύσαντος, ἐν οὐρανῷ
κάλλιστον κελάδημα

(ἀντιστροφή α'.)

215 πόλεος ἐπροκριθεῖσ' ἐμᾶς
καλλιστεύματα Λοξία.
Καδμείων δ' ἔμολον γᾶν,
κλεινῶν Ἀγχινοριδῶν
ὁμογενεῖς ἐπὶ Λαίῳ
πεμφθεῖσ' ἐνάδα πύργους.

Πλὴν τῶν κακῶν διορθωμάτων, καὶ ἡ ἐρμηνεία τοῦ χωρίου τούτου, ὡς τόσων ἄλλων, ἦτο ἄρδην ἐσφαλμένη, ἠναγκάσθημεν δ' ἡμεῖς, ὅπως ἐρμηνεύσωμεν ὀρθῶς αὐτό, ν' ἀπαλλάξωμεν ἀπὸ πολλῶν καὶ ποικίλων παρερμηνειῶν ἓνα ἕκαστον σχεδὸν στίχον καὶ μίαν ἕκαστην σχεδὸν ἕκαστου στίχου φράσιν καὶ λέξιν (ἰδ. ὑπόσημ. σελ. 37—39, καὶ σημ. σελ. 296—315). Τῆς δ' οὔτε μικρᾶς οὔτε ἀκόπου ταύτης ἐργασίας τὸ πόρισμα ἐδηλώσαμεν ἐν τῇ εἰς στίχ. 212—215 ὑπόσημειώσει, ἐχούση οὕτως: «Ἡ σύνταξις τῶν στροφικῶν τούτων μελῶν ἐξαλλάσσει καὶ περιπλέκεται ὅπως σχεδὸν πάντων. Ἡ συνθήκη τῶν λέξεων ἔχει οὕτω: Λιποῦσα τὸ Τύριον οἶδμα, ἀπὸ τῆς Φοινίσσης νήσου ἀκροθίνια τῷ Λοξία, ἔβην, ἵνα ἐλάτῃ (γρ. ἐλάτῃ) τὸν Ἴόνιον πόντον καταπλεύσασα, ὑπὸ ταῖς νιφοδόλοισ Παρνασοῦ δειράσι κατενάσθην Φοίβῳ δούλα (γρ. δούλη) μελάθρων, προκριθεῖσα καλλιστεύματα Λοξία Ζεφύρου ὑπὲρ τῶν (παρελελειφθῆ τὸ: «περιρῦτων») ἀκαρπίστων Σικελίας πεδίων ἰππεύσαντος πνοαῖς, (αἱ εἰσι) κάλλιστον κελάδημα ἐν τῷ τῆς ἐμῆς πόλεως οὐρανῷ.»

Τὴν ἐρμηνείαν ἡμῶν ταύτην ὁ κ. Πανταζίδης ἀποδέχεται ὡς ὀρθοτάτην, ἀλλὰ μόνον με-

χρι τοῦ στ. 209, τὴν δὲ πάντων τῶν ἐφεξῆς μέχρι τέλους ἀποδοκιμάζει ὡς ἐσφαλμένην. Διατί; Ὁ κ. Π. ἀντὶ νὰ δηλώσῃ πρότερον τοὺς λόγους, εἴτε πραγματικούς εἴτε γραμματικούς, ὧν ἕνεκα οὔτε ἡμεῖς οὔτε οἱ πρὸ ἡμῶν ἐρμηνευταί, καθὼς λέγει, ἐννοήσαμεν τὸ χωρίον, ἐπεμβαίνει ἀμέσως in medias res, καὶ ἀποφαίνεται, ὅτι αἱ θεμελιώδης ἐννοια τοῦ χοροῦ κατ' αὐτὸν εἶνε, ὅτι αἱ Φοίνισσαι ἐξέπλευσαν μὲν ἐκ Τύρου μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ὑπάγουν Εἰς Δελφοῦς, καὶ οὐριοδρόμησαν κατ' ἀρχάς, Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ πνεύσαντος ἐναντίου ἀνέμου, ἈΝΤΙ νὰ ὑπάγουν εἰς Δελφούς, ἠναγκάστησαν νὰ ὑπάγουν Εἰς Θήβας. Μὲ ἄλλας λέξεις οἱ Ἀγνηορίδαι, ἥτοι οἱ συγγενεῖς τῶν Θηβαίων Τυριοὶ, ἐξέπεψαν τὸν χορὸν τῶν Φοινισσῶν εἰς Δελφούς, ἀλλ' ὁ χορὸς παρὰ τὴν θέλησιν ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἀποστειλάντων αὐτὸν ἦλθεν εἰς Θήβας. Τὸ αἷτιον ἄρα, συμπερναίνει ὁ ἐπικριτής, οὐ ἕνεκα ἔμεινεν ἀνεκτέλεστος ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς τῶν Φοινισσῶν, ἢ ἐν Δελφοῖς παρὰ τῷ Φοίβῳ ἐγκατάστασις, δὲν ἦτο ἢ ἐν τῷ μεταξὺ τῆς εἰς Θήβας ἀφίξεως τοῦ χοροῦ ἐστρατεία τῶν Ἀργείων ἐπὶ τὴν ἐπτάπυλον πόλιν, ὅπως ἐξελάβομεν τὸ πρᾶγμα ἡμεῖς τε καὶ πάντες οἱ πρὸ ἡμῶν, ἀλλ' ὁ ἐν μέσῳ τῷ πλῶ πνεύσας ἐναντιος ἀνεμος, ἢ δ' ἐπὶ Θήβας στρατεία ἐπῆλθεν ὡς δευτερεῦον καὶ πόρρω κώλυμα.

Πόθεν ἐξήγαγεν, ἐρωτῶμεν, ὁ κ. Πανταζίδης τὴν ἐρμηνείαν ταύτην; Ἐκ τοῦ κειμένου; Ἄλλὰ τὸ κείμενον οὐδὲν τοιοῦτον λέγει, οὐδ' ὑπάρχει ἐν αὐτῷ καὶ σκιά κἄν τοιαύτης ἀντιθέσεως ὁδοιπορικοῦ προγράμματος. Κατὰ τὸ κείμενον οἱ Ἀγνηορίδαι, τοῦτέστιν οἱ Τυριοὶ, ἐπεψαν τὸν χορὸν ὄχι ἀμέσως εἰς Δελφούς, ἀλλ' εἰς Θήβας, ἵνα δηλονότι οἱ συγγενεῖς τῶν Τυρίων Θηβαῖοι συνοδεύσαντες ἀρμολίως καὶ ἐπαρκῶς τὸν χορὸν τῶν Φοινισσῶν ἐκπέψωσιν αὐτὰς ἀσφαλῶς εἰς Δελφούς καὶ ἐγκαταστήσωσιν εἰς τὸ μαντεῖον, ἀφ' οὐ βέβαια αἱ Φοίνισσαι αὐταὶ δὲν ἦσαν Ἀμερικκνίδες τοῦ 19. αἰῶνος, δυνάμεναι νὰ ὁδοιπορῶσι μόναι, ἀφύλακτοι καὶ ἀπροστάτευτοι ὑπὸ οἰκείων ἢ συγγενῶν ἐν ξένη χώρα καὶ ἐν τοιοῦτοις χρόνοις, καὶ ταῦτα οὕτως ἐξαισιον κάλλος ἔχουσαι. Δὲν ἔμεινε δ' ἀνεκτέλεστος ὁ τελικὸς οὗτος σκοπὸς τῆς εἰς τὸν πρὸς ὄν ὄρον ἀφίξεως καὶ ἐγκαταστάσεως τοῦ χοροῦ, εἰμὴ διότι, ἐν ᾧ οἱ Θηβαῖοι προπαρεσκευάζον τὰ τῆς ἀποστολῆς ταύτης τοῦ χοροῦ καὶ ἐγκαταστάσεως, ἐπῆλθον αἴφνης οἱ Ἀργεῖοι ἐπὶ τὰς Θήβας. Οὐδεὶς οὔτε ἠρήθη οὔτε ἠδύνατο ν' ἀρνηθῆ, ὅτι οὕτως ἔχουσι τὰ πρᾶγματα παρὰ τῷ ποιητῇ κατὰ τὸ κείμενον. Ἄλλ' ἀκριβῶς διότι τὰ ἐν τῷ κειμένῳ πρᾶγματα ταῦτα δὲν συμφωνοῦσι μὲ τὴν ἐκ τῶν προτέρων ἀναπλασθεῖσαν

γνώμην του, ὁ κ. Πανταζίδης διορθῶναι τὸ κείμενον, καὶ τοιοιουτρόπως τὸ κείμενον ἀποδεικνύεται συμφωνοῦν (καθὼς τοῦλάχιστον οὗτος νομίζει) μὲ τὴν γνώμην του. Ἐχομεν λοιπὸν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρίου τῶν Φοινισσῶν ὄχι νέαν ἐρμηνείαν, ἀλλὰ νέαν διορθῶσιν. Οὕτως ἄρα ὁ πρῶτος καὶ μόνος μέχρι τοῦδε καρπὸς τῶν ὄσα διὰ μακρῶν ἐν τοῖς προλεγομένοις εἴπομεν κατὰ τῶν διορθῶσεων, ῥητῶς εἰς αὐτὰ συνεπινεύοντος καὶ τοῦ κυρίου Πανταζίδου, εἶνε διορθῶσις! Ἰδοὺ δ' οὕτως ἐγὼ καὶ ὁ σοφός μου φίλος λόγφ μὲν συμφωνοὶ περὶ τῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Εὐριπίδου καὶ τῶν λοιπῶν ποιητῶν τηρητέας κριτικῆς ἀρχῆς καὶ μεθόδου, ἔργφ δ' ἐναντιώτῃται!

Ἡ διορθῶσις τοῦ κ. Πανταζίδου ἔχει οὕτω. Πλὴν μεταβολῶν τινων τῆς στίξεως, ἀφαιρεῖ τὸν σύνδεσμον δὲ ἀπὸ τοῦ στίχου 216, ὅπου ὑπῆρχε, καὶ μεταθετεῖ αὐτὸν εἰς τὸν στίχον 209, ὅπου δὲν ὑπῆρχεν· αἱ δὲ ἀστιξεις, λέγει, καὶ ἡ προσθήκη ἢ ἀφαιρέσις τοῦ Δ μετὰ τὴν κατάληξιν ΩΝ εἶνε οὐδαμινὰ τοῦ κειμένου μεταβολαί. Οὐδαμινὴ μεταβολὴ ἢ προσθήκη ἢ ἀφαιρέσις (ἐδῶ δ' ἔχομεν καὶ προσθήκην καὶ ἀφαιρέσιν) ἐνὸς ἀντιθετικοῦ συνδέσμου, ἐνὸς δέ; Τί λέγεις, ἀδελφέ; Οὐδαμινὸν πρᾶγμα ἢ παρεμβολὴ ἀντιθέσεως ἐκεῖ ὅπου οὐδεμία ἀντιθέσις ὑπῆρχεν; ἢ ὡς ἀντιθέτων καὶ ἐναντίων παρᾶστασις πραγμάτων ὡς μὴ τοιοῦτων τῶς παρισταμένων; Καὶ πῶς ἄλλως εἶνε δυνατόν νὰ παρασταθῇ τὸ γάλα ὡς μέλαν, εἰμὴ δι' ἐνὸς δέ, ἢ ἑτέρου ἰσοδυνάμου μορίου; Γάλα μὲν, μέλαν δέ. Τὸ μονογράμματον ἐκεῖνο δ' εἶνε δυναμίτις ἀληθινή, ἱκανὴ ν' ἀνατρέψῃ τὰ πάντα.

Διὰ ν' ἀποφασίσῃ τις, νομίζομεν ἡμεῖς, νὰ ἐπιβάλλῃ χεῖρα βιαίαν εἰς γραφὴν ποιητοῦ ἀνεκαθεν παραδεδομένην, πρέπει νὰ ἔχη λόγους ἰσχυροτάτους ἐξαναγκάζοντας εἰς τὴν τολμηρὰν ἀλλ' ἀναπόδραστον ἐγχείρησιν. Ναί, ν' ἀποκοπῇ τὸ σεσηπὸς μέλος τοῦ σώματος ὑπὸ τοῦ χειρουργοῦ, ἀλλ' ἀφ' οὐ πρῶτον ἀποδειχθῇ ἡ σηπεδών, καὶ αὕτη ὀφθαλμοφανῶς, ἀνατιρῶρητως. Ἐνταῦθα ὁμοίως ὁ κ. Π. πρὶν ἀποδείξῃ τὴν ὑπαρξίν τῆς φθορᾶς, ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὰ διορθωτικὰ του ἐργαλεῖα, καὶ ἔκοψε καὶ ἔρραψεν. Ἰδόμεν ἂν τοῦλάχιστον τὸ διορθωθὲν χωρίον λέγει ὅτι αὐτὸς οἰκοθεν ἐπινοήσας ἠθέλησε νὰ λέγῃ. Ἰδοὺ πῶς μεταφράζει τὸ διορθωμένον του κείμενον ὁ διορθωτής· Ἀπῆλθον τῆς Τύρου ὡς ἀκροθίνια εἰς τὸν Λοξίαν ἀπὸ τῆς φοινικικῆς νήσου μὲ σκοπὸν νὰ προσέλθω ὡς ἰερόδουλος τοῦ Φοίβου ὑπὸ τὰς χιονοβλήτους κορυφᾶς τοῦ Παρνασοῦ, ἀφ' οὐ περᾶσω διὰ τοῦ πλοίου τὸν Ἴονιον πόντον. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Ζέφυρος ὑπεράνω τῶν Σικελικῶν πεδίων ἔπνευσε, τὸ

κάλλιστον ἐν οὐρανῷ κελαδῆμα, ἂν καὶ εἶχον προκριθῆ ἕκ τῆς ἐμῆς πόλεως ὡς καλλιστεύματα διὰ τὸν Λοξίαν, εἰς τὴν τῶν Καδμείων χώραν ἦλθον, ὀδηγηθεῖσα (πεμφθεῖσα) πρὸς τοὺς ἐνταῦθα πύργους τοῦ Λαίου τοὺς ὁμογενεῖς τῶν κλεινῶν Ἀγνηοριδῶν.» Αὐτὴ αὐτὴ ἡ μετάφρασις ἀποδεικνύει ὅτι καὶ μετὰ τὴν διορθωτικὴν ἐγχείρησιν, τὸ κείμενον δὲν θέλει νὰ εἴπῃ ὅ,τι θέλει ὁ διορθωτής.

Ὁ διορθωτής, μὴ ἀρκούμενος εἰς τὴν αὐθαίρετον ἀντίθεσιν, ἦν ἐνέβαλεν εἰς τὸ κείμενον διὰ τοῦ δὲ, ἐμβάλλει ἐναντίωσιν καὶ εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ κώλου: «ἐκπροκριθεῖς... ἔμολον,» μεταφράζων: «ἂν καὶ εἶχον προκριθῆ... ἦλθον». Ἀλλὰ διὰ νὰ ὑπάρξῃ ἐναντίωσις τοιαύτη, ἀνάγκη μορίου ἐναντιωματικοῦ, οἷον τὸ *πέρ, καίπερ, ὅμως, εἶτα* κττ, ἐνταῦθα δ' οὐδὲν ἔχομεν τοιοῦτον ἐναντιώσεως δηλωτικὸν μόριον. Καὶ δὲν ἀρνούμεθα μὲν, ὅτι τοιαύτη ἐναντίωσις ὑπάρχει ἐνίοτε καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐννοίᾳ τῶν λέξεων, ὡς π. χ. ἐν τῷ Πλατωνικῷ (Λάχ. 197) «οὐδὲν ἐρῶ πρὸς ταῦτα ἔργων εἰπεῖν», καὶ ἐν τῷ Εὐριπιδείῳ (Ἡλέκτρ. 553).

Πολλοὶ μὲν ὄντες εὐγενεῖς εἰσὶν κακοὶ

καὶ τότε τὸ ἐναντιωματικὸν μόριον ἐλλείπει ὡς περιττόν· ἀλλ' ἐν ταῖς λέξεσιν αὐταῖς τοῦ ἡμετέρου κώλου οὐδ' ἐλάχιστον ἴχνος τοιαύτης ἐναντιώσεως ὑποφαίνεται. Ἀποδείξεις τοῦ λεγομένου ἔστω καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ διορθωτής μεταφράζει: «ἂν καὶ εἶχον προκριθῆ», ὅπερ ἀληθῶς καὶ τὸ μόνον εὐαρμостоῦν εἰς τὸν λόγον ἐν περιπτώσει τοιαύτης ἐναντιώσεως, ὅποιαν ὑποθέτει δ κ. Π. Καὶ ὅμως τὸ κείμενον λέγει ὅχι: *ἐκπροκεκριμένη καθ' ὑπερσυντελικόν, ἀλλὰ: ἐκπροκριθεῖσα* κατ' ἀόριστον, ὅστις καὶ μόνος εὐαρμостεῖ εἰς τὴν πραγματικὴν καὶ καθ' ἡμᾶς ἀκολουθίαν τῶν νοημάτων.

Ὁ διορθωτής ἐκτὸς τούτου τὸ «πόλεως... ἐμᾶς» ἀπέδωκεν εἰς τὸ «ἐκπροκριθεῖσα», ὅπως ἅπαντες οἱ πρὸ ἡμῶν ἐκδόται, κατὰ δὲ τούτους καὶ οἱ Λεξικογράφοι, τοῦτο δ' ἀπλῶς καὶ μόνον διότι αἱ λέξεις γειτονεuousιν. Ἀλλ' οὐδεμία γειτνιάσις εἰνέ ποτε δυνατὸν νὰ συνάψῃ λέξεις ἀσυνάπτους κατὰ τε νόημα καὶ κατὰ σύνταξιν, καὶ ταῦτα ἐν γλώσσῃ ὅποια ἡ ἑλληνικὴ, ἰδίως δ' ἡ τῶν ποιητῶν καὶ ἰδιαίτατα ἡ ἐν τοῖς μέλεσιν. Ὁ δὲ κ. Π. καὶ ἰδιαίτερος ἐνδιατρίβει εἰς τὴν σύνταξιν τῆς προῤῥηθείσης φράσεως, ἐρμηνεύων αὐτὴν οὕτω: «προκριθεῖσα (τῶν ἄλλων παρθένων διὰ τὸ κάλλος) ἐκ (πάσης) τῆς ἐμῆς πόλεως.» Μὲ ἄλλας λέξεις εἰς τὰς δύο προθέσεις τοῦ συνθέτου ῥήματος *ἐκπροκριτομαι* ἀποδίδονται δύο γενικαί, εἰς μὲν τὴν πρὸ ἢ σιγωμένη καὶ ὑπονοουμένη: «τῶν ἄλλων παρθένων», εἰς δὲ τὴν ἐκ ἢ ῥητὴ καὶ κει-

μένη: ἀπόλεος... ἐμᾶς». Ἀλλὰ τοιαύτη σύνταξις εἶνε αὐθαίρετος ὡς ἀδύνατος, καὶ ἰδοὺ διακί. Τὰ ἐκ τῆς ἐκ καὶ πρὸ σύνθετα ῥήματα, εἴτε ἐπὶ τῆς τοπικῆς αὐτῶν σημασίας, εἴτε ἐπὶ τῆς τροπικῆς καὶ ἠθικωτέρας, κείνται συνθέστατα μὲν ἀπολύτως καὶ ἄνευ γενικῆς, σπανιότατα δ' ἀποδίδεται εἰς αὐτὰ γενικὴ, ἀλλὰ *μία καὶ μόνη* χωρίον δ' ἑλληνοποιητοῦ ἢ συγγραφέως, ὅπου τοιοῦτου συνθέτου ῥήματος ἡ μὲν ἐτέρα πρόθεσις, ἡ πρὸ, ν' ἀναφέρεται εἰς μίαν γενικὴν, εἴτε λεγομένην εἴτε σιγωμένην καὶ ἔξωθεν ἢ ἀπὸ κοινοῦ ὑπακουομένην, ἡ δ' ἐτέρα, ἡ ἐκ, ν' ἀναφέρεται εἰς ἐτέραν γενικὴν, λεγομένην ἢ σιγωμένην, οὔτε ὑπάρχει οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ. Εὐλογώτατα δὲ τοῦτο, διότι ἡ δευτέρα πρόθεσις ἐν τοῖς ῥήμασι τούτοις δὲν χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ δηλώσῃ ἢ ὑποδηλώσῃ δεύτερον ὄρον τοπικῆς σχέσεως, ἀλλὰ μόνον νὰ ἐπεξηγήσῃ ἢ χρωματίσῃ τοπικῶς τὴν *μίαν καὶ μόνην* διὰ τῆς εἴτε λεγομένης εἴτε σιγωμένης γενικῆς δηλουμένην ἢ ὑποδηλουμένην τοπικὴν σχέσιν. Αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει, ὡς εἰκόσ, καὶ ἐπὶ τῆς τροπικῆς ἐκδοχῆς. Τῶν τοιούτων ῥημάτων δὲν ἀναφέρεται ἡ μὲν τῶν προθέσεων εἰς ἐτέραν ἢ δ' εἰς ἐτέραν γενικὴν λεγομένην ἢ σιγωμένην, ἀλλ' ἀμφοτέραι εἰς μίαν καὶ μόνην, ἡ δ' ἐτέρα τῶν προθέσεων χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ ἐπεξηγήσῃ μόνον ἢ χρωματίσῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ ῥήματος, ὅχι ποτὲ καὶ εἰς τὸ νὰ δηλώσῃ ἢ ὑποδηλώσῃ ἐτέραν διάφορον δι' ἐτέρας λεγομένης ἢ σιγωμένης γενικῆς ὀριζομένην σχέσιν. Κατὰ ταῦτα ἡ γενικὴ ἐν τῷ Ὀδυσσ. β, 399-400:

αὐτὰρ Τηλέμαχον προσέφη γλαυκῶπις Ἀθήνη
ἐκπροκαλεσσαμένη μεγάρων εὐναιεταόντων

ἐμφαίνει ἓνα καὶ μόνον τοπικὸν ὄρον, ἢ ἀφετηριαν κινήσεως, καὶ ἀναφέρεται εἰς ἀμφοτέρας τὰς προθέσεις τοῦ «ἐκπροκαλεσσαμένη». Ἔστω δ' ἐκ πολλῶν τοῦτο τὸ παράδειγμα τοπικῆς σχέσεως: ἐπὶ δὲ τροπικῆς καὶ ἠθικωτέρας ἔστω τοῦτο. Ἐν Σοφοκλέους Ἀντιγόν. 908-14 λέγει πρὸς τὸν νεκρὸν Πολυνεϊκὴν ἡ ἠρώϊς τάδε:

τίνος νόμου δὴ ταῦτα πρὸς χάριν λέγω;
πόσις μὲν ἂν μοι καταγνόντος ἄλλος ἦν
καὶ παῖς ἀπ' ἄλλου φωτός, εἰ τοῦδ' ἤμπλακον,
μητρὸς δ' ἐν Αἰδοῦ καὶ πατρὸς κεκευθότιον
οὐκ ἔστ' ἀδελφὸς ὅστις ἂν βλάστοι ποτέ.
τοιῶδε μέντοι σ' ἐκπροτιμήσασ' ἐγὼ
νόμῳ, Κρέοντι ταῦτ' ἔδοξ' ἀμαρτάνειν κτλ.

Καθὼς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, τὸ «ἐκπροτιμήσασα» κεῖται ἀπολύτως: ἐὰν δὲ θελήσῃ τις νὰ ὑπακούσῃ ἀπὸ κοινοῦ τὴν σιγωμένην γενικὴν, αὐτὴ ἔσται *μία καὶ μόνη*, τὸ: *πόσιος καὶ παίδων*, ἀναφερομένη εἰς τὴν πρὸ τοῦ «ἐκπρο-

τιμήσασα», ἡ δ' ἐξ οὔτε ἀναφέρεται οὔτε εἶνε δυνατὸν ν' ἀναφερθῆ εἰς ἐτέραν γενικὴν, εἴτε σιγωμένην εἴτε λεγομένην, ἀλλὰ χρωματίζει μόνον ἀπλῶς τὴν πρό και ἐν γένει τὸ ὄλον ῥῆμα· ὅθεν καὶ ὀρθότατα ὁ κ. Δ. Σεμιτέλος ὑποσημειώνει εἰς τὸν στίχον ταῦτα : ἀέκπροτιμήσασα : ἐξαίρετως προτίσασα», ὅπως καὶ ἄλλοι.

Ἐὰν ἀληθεύσῃν ὅσα προείπομεν, καὶ ἀληθεύουσι πάντα, διὰ ν' ἀναιρεθῶσι δὲ χρειάζονται πράγματα καὶ χωρία, ὅχι ἐκ τῶν προτέρων σκέψεις καὶ ἀποφάνσεις, ἡ εἰς τὸ «ἀέκπροκριθεῖσα» τοῦ ἡμετέρου τῶν Φοινισσῶν χωρίου ἀναφερομένη γενικὴ, εἴτε σιγωμένη, εἴτε λεγομένη, πρέπει νὰ εἶνε μία καὶ μόνη, καὶ ν' ἀναφέρεται ὅχι εἰς τὴν ἐκ τοῦ «ἀέκπροκριθεῖσα», ἀλλ' εἰς τὴν πρό, τῆς ἐκ χρωματισμοῦ μόνον τὸ ποιὸν τῆς ὄλης τοῦ «προκριθεῖσα» ἐννοίας, καὶ δηλοῦσης τὸ ἄκρον ἄτοπον τῆς προκρίσεως. Ἡ ἐρμηνεία ἄρα τοῦ κ. Π. ἀποδίδοντας εἰς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ῥῆμα δύο γενικάς, τὴν μὲν εἰς τὴν πρό, τὴν δὲ εἰς τὴν ἐκ, εἶνε ἄρδην ἐσφαλμένη.

Ἀποκλειομένης διὰ τοὺς λόγους τούτους ὡς ἀδυνατὸς τῆς νέας ταύτης ἐρμηνείας τοῦ κ. Π., δὲν ὑπολείπεται ἄλλη εἰμὴ ἡ κοινῶς περὰ τοῖς πρό ἐμοῦ ἐκδοταῖς καὶ τοῖς λεξικογράφοις ἐπικρατοῦσα, καθ' ἣν ἡ ῥητὴ γενικὴ « πόλιος ἐμάς » ἀναφέρεται εἰς τὸ «ἀέκπροκριθεῖσα». Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τὰ προῤῥηθέντα ἡ γενικὴ αὕτη δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐμφαίνῃ εἰμὴ τὸ πρόσωπον ἢ πρᾶγμα, οὐδ' ὁ χορὸς τῶν Φοινισσῶν προεκρίθη, ἔπεται, ὅτι τὸ ἐκ τῆς κοινῆς καὶ ἐπικρατοῦσης ταύτης ἐρμηνείας προκίπτον νόημα εἶνε ὅχι ὅτι ὁ χορὸς προεκρίθη ἐτέρων ἐναμίλλων τὸ κάλλος παρθένων, ἀλλὰ τῆς πόλιος Τύρου, ὅπερ ὅλως ἄτοπον καὶ ἀπόβλητον, διότι οἱ δύο ὅροι τῆς συγκρίσεως καὶ προτιμήσεως δὲν εἶνε ὁ χορὸς καὶ ἡ Τύρος, ἀλλὰ ὁ χορὸς καὶ αἱ ἐκτὸς αὐτοῦ ἐνάμιλλοι τὸ κάλλος παρθένοι. Τούτων πάντων ἕνεκα καὶ ἡ πάγκοιμος ἀλλ' ἀδύνατος αὕτη ἐρμηνεία ἀπεκρούσθη ὑφ' ἡμῶν, εἰ καὶ σιωπηλῶς· διότι δὲν ἦτο βέβαια δυνατὸν νὰ διεξηγήσωμεν μετὰ τῆς αὐτῆς λεπτομερείας καὶ τὰς δευτερευούσας ταύτας ἀλλ' ἀσυγκρίτως συχνοτέρας ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ διαφορὰς, διότι θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ γράψωμεν περὶ ἐκάστης αὐτῶν καὶ μίαν σημείωσιν δικαιολογητικὴν, ὅση σχεδὸν ἡ παροῦσα, καὶ τότε ὁ ὄγκος τοῦ βιβλίου θὰ ἐδεκαπλασιαζέτο τουλάχιστον. Οὔτε λοιπὸν ὁ χορὸς τῶν Φοινισσῶν προεκρίθη τῆς Τύρου (= «πόλιος ἐμάς»), ὅπερ ποιεῖ λέγοντα τὸν στίχον ἡ πάγκοιμος ἀλλ' ἐσφαλμένη καὶ ἄτοπος σύνταξις, προεκρίθη δὲ μόνον τῶν ἐναμίλλων ἐπὶ κάλλιει παρθένων τῆς Τύρου, ὅπερ, ὡς οἴκισθαι ὑπονοούμενον, σιγάζεται, τοῦ «ἀέκπροκριθεῖσα» κειμένου ἀπολύτως, καὶ τῆς ἐκ σημα-

νούσης ὅτι καὶ ἐν τῷ συνωνύμῳ «ἐκπροτιμήσασα» τῆς Σοφοκλείου Ἀντιγόνης, καὶ ἡ γενικὴ «πόλιος ἐμάς» ἀτόπως ἀποδίδεται εἰς τὸ «ἀέκπροκριθεῖσα», ἀποδοτέα μόνον ὅπου ἡμεῖς αὐτὴν ἀπεδώκαμεν. Ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα δὲν εἶνε γαλλικὴ τις ἢ σινικὴ, διὰ νὰ ὀρίζῃ τὴν ἀμοιβαίαν τῶν λέξεων συνάφειαν ἢ θέσιν αὐτῶν. Τὴν συνάφειαν ταύτην ὀρίζει ἡ σύνταξις, διότι ἡ ἐλληνικὴ αὕτη σύνταξις ἔχει τύπους καὶ σχήματα, ὅσα οὐδεμία ἄλλη, ὅπως ἐξασφαλίση τὴν ἀμοιβαίαν ἀναφορὰν τῶν λέξεων, ἄς οἱ ποιητὰι ἰδίως, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς χορικοῖς, διασπείρουσι τῆδε κλεῖστε τοῦ λόγου μετὰ τῆς μοναδικῆς ἐκείνης ἐλευθερίας, ἣν γνωρίζει καὶ δημολογεῖ ὄλος ὁ κόσμος.

(Ἔπεται τὸ τέλος).

Δ. Ν. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ.

Ο ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ

Μυθιστορία Ἰουλίου Κλάρεττ. — Μετάφρασις Χ. Α.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἡ Γιλβέρτη πλησίον του βαδίζουσα, ἠδίαφορεῖ ἐὰν τοὺς ἔβλεπον ὁμοῦ, ἐὰν οἱ διαβάται τοὺς παρετήρουν, ἐὰν οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν ἀκροβολιστῶν καὶ τῶν δραγόνων οἱ συναντῶντες αὐτοὺς καθ' ὁδὸν ἔστρεφον τὴν κεφαλὴν διὰ νὰ ἴδωσι διερχόμενον τὸν κόμηττα δὲ Μομβρέν μετὰ τῆς εὐειδοῦς ἐκείνης νεανίδος. Ἡ Γιλβέρτη τὸν ἔβλεπεν, ἤθελε νὰ μάθῃ, νὰ ἐρωτήσῃ...

— Μὴ σὰς συνέθῃ τίποτε ;.. εἶπε διὰ μιᾶς, ἐκπληττομένη καὶ αὕτη ἡ ἰδία διότι ἐλάλησεν.

— Διατί ; ἠρώτησε ὁ Ροβέρτος.

— Δὲν εἰξεύρω κ' ἐγώ !.. Ἔχετε τὸ ἦθος ἀνησυχον... Ὁ πατήρ σας ἴσως ;..

— Ὁ πατήρ μου ὑγιαίνει, χάριτι θεῶν· ἀλλὰ...

Καὶ ἐσταμάτησεν.

— Ἀλλά... τί ; ἠρώτησεν ἡ Γιλβέρτη.

Καὶ πρὶν ἢ ὁ Ροβέρτος λαλήσῃ ἐπανεῖδε νεώρως διὰ μιᾶς, ὠχράν, ἀσθενῆ, κινδυνεύουσαν τὴν μικρὰν κόρην, ἣν εἶχεν ἴδει τὸ παρελθὸν ἔτος ἐπὶ τῆς Ἀκτῆς τῆς Χάριτος ὡσεὶ περιβαλλομένην ὑπὸ φωτεινῶν ἀκτίνων. Οὐδὲν ἀκόμη εἶχεν εἶπει ὁ νέος καὶ ὅμως ἠσθάνετο ὅτι ἐκείνη ἐμάντευσεν ἤδη, ὅτι ἐσυλλογιζέτο ἤδη τὸ παιδίον ἐκεῖνο, περὶ οὐ οὐδέποτε εἶχον συνομιλήσει.

— Ἐνθυμεῖσθε ; εἶπε διὰ μιᾶς ὁ Ροβέρτος, βέβαιος ὅτι ἐνεθυμεῖτο ἡ νεάνις καὶ τὴν συνάντησίν των καὶ τὴν φυγὴν του καὶ τὴν Κυπριανὴν...

Ἡ Γιλβέρτη ἐδίσταζε ν' ἀπαντήσῃ.